

Guía Docente				
Datos Identificativos				2021/22
Asignatura (*)	Atención Temperá	Código	651516011	
Titulación	Mestrado Universitario en Discapacidade e Dependencia (plan 2015)			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	2º cuatrimestre	Primeiro	Optativa	6
Idioma	CastelánGalego			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Didácticas Específicas e Métodos de Investigación e Diagnóstico en EducaciónPedagogía e DidácticaPsicoloxía			
Coordinación	Vieiro Iglesias, María del Pilar	Correo electrónico	pilar.vieiro@udc.es	
Profesorado	Fernández Fernández, María Pilar	Correo electrónico	pilar.fernandez1@udc.es	
	Vieiro Iglesias, María del Pilar		pilar.vieiro@udc.es	
Web	www.educacion.udc.es/index.php?pagina=practicum			
Descrición xeral	A materia de atención temperá é unha materia de 6 créditos cunha asignación horaria total de 150 horas dividida en horas presenciais e non presenciais ou de traballo autónomo do alumnado fora do horario de clase, esta asignación horaria detallase no epígrafe de planificación da materia. A atención temperá concíbese como a abordaxe das problemáticas , trastornos ou disfuncións que se poden presentar en nenos/as entre os 0-6 anos, aínda que na actualidade implementase a atención temperá ou estimulación do desenvolvemento tamén en poboación xeral dentro do curriculum da educación infantil. Por eso nesta materia vanse abordar aspectos sociosanitarios e escolares dentro do ámbito da atención temperá, presentándose os aspectos fundamentais da materia tales como concepto, modelos, avaliación, intervención, e implementación nas aulas. MODALIDADE PRESENCIAL: O alumnado asistirá ás clases da materia establecidas no horario ordinario, e presentará as actividades establecidas para a superación da materia en forma e tempo, ademáis de facer a proba obxetiva que proceda. Empregaranse todas as metodoloxías indicadas no epígrafe correspondente MODALIDADE SEMIPRESENCIAL: O alumnado non asistirá ás clases da materia, solo se lle pedirá a asistencia a tres sesións: inicial de presentación da materia para establecer os fundamentos de traballo na mesma, unha sesión para exposición oral dun traballo, e a sesión para a realización da proba obxetiva. Este alumnado terá a súa disposición todo o material oportuno da materia na plataforma moodle ou a través de sesións teams, según proceda. Isto inclúe as sesións sobre contidos coa explicación pertinente, e outros documentos, vídeos, etc, necesarios para o curso oportuno da asignatura. Neste caso os traballos presentaranse todos de xeito individual e non haberá aprendizaxe colaborativa na aula. Poderá empregar moodle ou teams para consultas			

Plan de continxencia	1. Modificacións nos contidos 2. Metodoloxías *Metodoloxías docentes que se manteñen Sesión maxistral: exposición dos contidos fundamentais a través de ppt ou teams Recensión bibliográfica O alumnado realizará a lectura obrigatoria de textos e documentos seleccionados como fonte de profundización dos contidos da asignatura, realizando una recensión crítica e un análise exhaustivo dos mesmos Estudo de casos: resolución sobre casos clínicos presentados, con avaliación, diagnóstico e intervención. Proba obxectiva O alumnado deberá realizar un examen dos contidos abordados ao longo do curso. Este examen será con preguntas tipo test, que poderán ser de resposta múltiple ou V/F, pero neste caso realizárase a través da ferramenta proba ou examen de moodle A atención personalizada manterase a través de ferramentas como moodle ou teams *Metodoloxías docentes que se modifican A Presentación oral desaparece. e a aprendizaxe colaborativa desaparece tamén, e os contidos a traballar mediante estas metodoloxías presentarase como tarefa a través de moodle, a modo de traballos individuais 3. Mecanismos de atención personalizada ao alumnado Implementaranse o foro de dúbidas de moodle, o correo e as tutorías por teams de ser necesarias 4. Modificacións na avaliación A avaliación mantén os criterios de porcentaxe para as distintas actividades e para a proba obxectiva, salvo no caso da aprendizaxe colaborativa que pasará a sumarse á puntuación das outras actividades xa que os traballos serán individuais *Observacións de avaliación: 5. Modificacións da bibliografía ou webgrafía

Competencias do título

Código	Competencias do título
A1	CE1. Ser capaz de integrar o fenómeno da discapacidade e a dependencia dentro da construción social do proceso saúde-enfermidade
A16	CEIP1. Ser capaz de integrar coñecementos avanzados no campo dos trastornos do desenvolvemento e da atención temperá.
A17	CEIP2. Capacidade para deseñar e executar proxectos de investigación no ámbito dos trastornos do desenvolvemento e a súa atención temperá.

A23	CEIP8. Capacidade para deseñar e executar proxectos de investigación no ámbito da intervención psicolóxica nas relacións de familia ante situacións de discapacidade e dependencia.
B2	CB7. Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en ámbitos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo
B3	CB8. Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos
B4	CB9. Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan a públicos especializados e non especializados dun modo claro e sen ambigüidades
B5	CB10. Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun modo que haberá de ser en boa medida autodirixido ou autónomo.
B7	CG2 Identificar, avaliar e resolver os problemas derivados da presenza de discapacidade e dependencia
B8	CG3 Capacidade para a toma de decisións na resolución de problemas.
B9	CG4 Ser capaz de intervir na problemática derivada da discapacidade e da dependencia
B10	CG5 Capacidade para integrar coñecementos científicos de carácter avanzado ligados ao ámbito da discapacidade e a dependencia
B11	CG6 Ser capaz de acceder á información relacionada coa discapacidade e a dependencia
C1	CT1. Ser capaz de relacionarse de forma eficiente con e dentro do equipo multidisciplinar, intradisciplinar e transdisciplinar.
C2	CT2. Coñecer os recursos sociosanitarios e aprender a utilizalos para elaborar programas de intervención no ámbito da discapacidade e a dependencia
C6	CT6. Valorar críticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas aos que deben enfrontarse
C7	CT7. Ser capaz de valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade?

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe		Competencias do título	
Ser capaz de integrar o fenómeno da discapacidade e a dependencia dentro da construción social do proceso saúde-enfermidade	AI1		
Ser capaz de integrar coñecementos avanzados no campo dos trastornos do desenvolvemento e da atención temperá.	AI16		
Capacidade para deseñar e executar proxectos de investigación no ámbito dos trastornos do desenvolvemento e a súa atención temperá.	AI17		
Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en ámbitos novos ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo		BI2	
Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos		BI3	
Identificar, avaliar e resolver os problemas derivados da presenza de discapacidade e dependencia		BI7	
Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan a públicos especializados e non especializados dun modo claro e sen ambigüidades		BI4	
Identificar, avaliar e resolver os problemas derivados da presenza de discapacidade e dependencia		BI7	
Ser capaz de acceder á información relacionada coa discapacidade e a dependencia na infancia		BI11	
Coñecer os recursos sociosanitarios e aprender a utilizalos para elaborar programas de intervención no ámbito da discapacidade e a dependencia			CI2
Capacidade para a toma de decisións na resolución de problemas.		BI8	
Ser capaz de relacionarse de forma eficiente con e dentro do equipo multidisciplinar, intradisciplinar e transdisciplinar.			CI1
Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun modo que haberá de ser en boa medida autodirixido ou autónomo.		BI5	

Capacidade para deseñar e executar proxectos de investigación no ámbito da intervención psicolóxica nas relacións de familia ante situacións de discapacidade e dependencia.	AI23		
CT7. Ser capaz de valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade?			CI7
CT6. Valorar críticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas aos que deben enfrontarse			CI6
CG5 Capacidade para integrar coñecementos científicos de carácter avanzado ligados ao ámbito da discapacidade e a dependencia		BI10	
CG4 Ser capaz de intervir na problemática derivada da discapacidade e da dependencia		BI9	

Contidos	
Temas	Subtemas
A planificación didáctica e o deseño de unidades e proxectos de aprendizaxe comprensivos, globalizados e favorecedores do desenvolvemento integral das persoas	-O deseño disciplinar e interdisciplinar na educación infantil. -O deseño de proxectos de aprendizaxe contextualizados nos intereses do alumnado e que promovan a sostibilidade. -A planificación de tarefa simples e complexas atendendo á diversidade presente na aula.
A reflexión sobre a práctica realizada (observación e intervención) como ferramenta para a innovación e a mellora	- O interese pola avaliación do currículo deseñado e desenvolvido - A elaboración de informes científicos portadores de liñas de mellora contextualizadas
Aspectos introductorios	Concepto e evolución obxetivos Modelos Organización e centros
Avaliación e diagnóstico en atención temperá	Instrumentos e técnicas de avaliación xerais e específicas avaliación formal e non formal tipos de diagnóstico e criterios diagnósticos
Trastornos do desenvolvemento	Trastornos sensoriais motóricos TEA TDAH Trastornos da linguaxe e a comunicación Discapacidade intelectual Outros
Intervención	Areas e estratexias de intervención nas distintas patologías Coordinación do equipo multidisciplinar O papel da familia na intervención

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias	Horas presenciais	Horas non presenciais / traballo autónomo	Horas totais
Aprendizaxe colaborativa	B5 B8 C1	15	10	25
Recensión bibliográfica	A1 A16 B2 B3	1	20	21
Proba obxectiva	A1 A16 B2 B7 C2	2	10	12
Presentación oral	B4 B5 B11	15	30	45
Sesión maxistral	A1 A16 A17 A23 B7 B11 C7	20	0	20

Estudo de casos	A17 A23 B7 B8 B9 B10 B11 C1 C2 C6	10	15	25
Atención personalizada		2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Aprendizaxe colaborativa	Realizaranse traballos en grupo sobre análise de documentos, e outras actividades, discusión, e tamén contraste de información e postas en común
Recensión bibliográfica	Consistirá nun resúmen e recensión crítica e reflexiva sobre diversos documentos, fomentando o xuízo crítico e o pensamento autónomo e reflexión persoal do alumnado
Proba obxectiva	Consistirá nunha proba tipo test de resposta múltiple sempre que sexa posible, ou V/F , si é preciso, e que computará un 40% da calificación total da materia
Presentación oral	Consistirá na búsqueda de información sobre algún aspectos concretos da materia e a súa presentación por parte do alumno na clase
Sesión maxistral	Presentación de contidos fundamentais por parte do profesor, coas explicacións pertinentes
Estudo de casos	Resolución de casos clínicos, concretando avaliación, diagnóstico e estratexias e áreas de intervención dacordo a información aportada na documentación ó respecto

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos Aprendizaxe colaborativa	- O titor acompañará o proceso de aprendizaxe do alumnado, aclarando dúbidas, revisando gradualmente traballos, respondendo as cuestións presentadas polos alumnos en función de intereses ou extratexias de traballo , etc - o profesorado titor da Facultade estará dispoñible no horario de titorías. - Poderanse facer consultas a través do foro de Moodle, ou correo, ou incluso a través de teams para alumnado da modalidade semipresencial

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias	Descrición	Cualificación
Estudo de casos	A17 A23 B7 B8 B9 B10 B11 C1 C2 C6	Resolución de casos clínicos ou supostos de exemplo, determinando, avaliación, diagnóstico . áreas e estratexias a traballar	20
Aprendizaxe colaborativa	B5 B8 C1	Traballos en grupo, debates, e posta en común de análises de documentos, valorarase o grado de participación e implicación dos membros do grupo	10
Recensión bibliográfica	A1 A16 B2 B3	Análise e reflexión crítica de artigos científicos	10
Proba obxectiva	A1 A16 B2 B7 C2	Cumprimentación dun test de resposta múltiple sempre que sexa posible, ou V/F puntuarase sobre 10, contando un 40%da puntuación global	40
Presentación oral	B4 B5 B11	Preparación e presentación de aspectos concretos da materia ó grupo clase por parte do alumnado	20

Observacións avaliación

Para superar a materia será necesario que o alumnado supere a metade da nota de cada traballo solicitado, correspondente a distintas metodoloxías O alumnado deberá entregar as actividades en tempo e forma, normalmente a través da ferramenta de tarefas de Moodle, ou impreso As actividades computarán un 60%, e a proba obxetiva un 40% da calificación final

MODALIDADE SEMIPRESENCIAL: Presentarán as mesmas actividades , a través da ferramenta tarefas de moodle, ou plataforma teams, e os criterios de avaliación serán os mesmos. Os traballos avaliaranse sempre de xeito individual posto que non haberá traballos en grupo nin aprendizaxe colaborativa. Na segunda oportunidade manterase a nota dos traballos ou da proba superada, e solicitarase únicamente a repetición dos elementos non superados.

Fontes de información

Bibliografía básica

Desarrollo de escuelas inclusivas . Madrid: Narcea. Antúñez, S., Del Carmen, L. M., Imbernón, F., Parcerisa, A., & Zabala, A. (2005). Del proyecto educativo a la programación de aula. Barcelona: Graó. Apple, M. W. (1996). Política cultural y educación. Madrid: Morata. Apple, M. W., & Beane, J. A., (Comps),. (1997). Escuelas democráticas. Madrid: Morata. Bernstein, B. (1989). Clase y pedagogías visibles e invisibles. In J. Gimeno Sacristán & Á. Pérez Gómez (Eds.), La enseñanza: su teoría y su práctica (pp. 54-72). Madrid: Akal Universitaria. Bolívar, A. (2000). Los centros educativos como organizaciones que aprenden. Promesas y realidades. Madrid: La Muralla. Bruner, J. (1987). La importancia de la educación. Barcelona: Paidós. Coll, C., Martín, E., Mauri, T., Miras, M., Onrubia, J., Solé, I., et al. (1993). El constructivismo en el aula. Barcelona: Graó. Edwards, D., & Mercer, N. (1988). El conocimiento compartido: el desarrollo de la comprensión en el aula. Barcelona: Paidós. Fernández Enguita, M. (1999). La profesión docente y la comunidad escolar: crónica de un desencuentro. Madrid: Morata. Fernández Enguita, M. (2001). Educar en tiempos inciertos. Madrid: Morata. Fernández Pérez, M. (1994). Las tareas de la profesión de enseñar. Madrid: SXXI. Freire, P. (1985a). La naturaleza política de la educación. Barcelona: Paidós. Freire, P. (1985b). Pedagogía del oprimido. Madrid: Siglo XXI. Gimeno Sacristán, J. (1997). El currículum: una reflexión sobre la práctica. Madrid: Morata. Gimeno Sacristán, J., & Pérez Gómez, Á. I., (Comps),. (1997). Comprender y transformar la enseñanza. Madrid: Morata. Hargreaves, A. (1996). Profesorado, cultura y postmodernidad (cambian los tiempos, cambia el profesorado). Madrid: Morata. Hargreaves, A. (2003). Enseñar en la sociedad del conocimiento. Barcelona: Octaedro. Hernández, S., & Ventura, M. (1992). La organización del currículo por proyectos de trabajo. Barcelona: Graó. Jackson, P. W. (1996). La vida en las aulas. Madrid: Morata. Kemmis, S., & Mctaggart, R. (1996). Cómo planificar la investigación-acción. Barcelona: Laertes. Parra Ortiz, J. M. (2010). Manual de Didáctica de la Educación Infantil. Madrid: Gadeta Editorial. Perrenoud, P. (1996). La construcción del éxito y el fracaso escolar. Madrid: Morata. Rodicio García, M. L., & Iglesias-Cortizas, M. J. (2011). El acoso escolar. Diagnóstico y prevención. Madrid: Biblioteca Nueva. Sánchez Blanco, C. (1994a). El desarrollo de actitudes en Educación Infantil. Zaragoza: Edelvives. Sánchez Blanco, C. (1994b). La cooperación en Educación Infantil. A Coruña: Universidade da Coruña. Sánchez Blanco, C. (2000). Dilemas de la educación infantil. Vol. 1. Sevilla: MCEP. Sánchez Blanco, C. (2001). De la educación infantil y su crítica: Reforma, investigación e innovación y formación del profesorado. Vol. 2. Sevilla: MCEP. Sánchez Blanco, C. (2006). Violencia física y construcción de identidades: propuestas de reflexión crítica para las escuelas infantiles. Barcelona: Graó. Sánchez Blanco, C. (2009). Peleas y daños físicos en la educación infantil. Bos Aires: Miño y Dávila. Santos Guerra, M. Á. (1990). Hacer visible lo cotidiano: teoría y práctica de la evaluación cualitativa de los centros escolares. Madrid: Akal. Schön, D. A. (1992). La formación de profesionales reflexivos: hacia un nuevo diseño de la enseñanza y el aprendizaje en las profesiones. Barcelona: Paidós. Stainback, S., & Stainback, W. (2001). Aulas inclusivas: un nuevo modo de enfocar y vivir el currículo. Madrid: Narcea. Steinberg, S. R., & Kincheloe, J. L., (Comps),. (2000). Cultura infantil y multinacionales. Madrid: Morata. Stenhouse, L. (2003). Investigación y desarrollo del currículum. Madrid: Morata. Torres Santomé, J. (2001). Educación en tiempos de neoliberalismo. Madrid: Morata. Torres Santomé, J. (2005). El currículum oculto. Madrid: Morata. Torres Santomé, J. (2006a). Globalización e interdisciplinariedad: el currículum integrado. Madrid: Morata. Torres Santomé, J. (2006b). La desmotivación del profesorado. Madrid: Morata. Trillo, F., & Sanjurjo, L. (2008). Didáctica para profesores de a pie. Propuestas para comprender y mejorar la práctica. Rosario: Homo Sapiens.

